# *Rhaglen TAR Partneriaeth AGA y Brifysgol Agored yng Nghymru: Bwletin Ymchwil*

The Open University
Y Brifysgol Agored
Wales Cymru

**Rhifyn 11: Chwefror 2025**

Croeso i fwletin ymchwil y Rhaglen TAR. Os ydych yn ymgymryd ag unrhyw ymchwil neu ymholiadau proffesiynol, byddem yn croesawu'r cyfle i rannu hyn gyda'r Bartneriaeth. Gallwch ddarganfod mwy am ymchwil ar draws y bartneriaeth ar wefan y Bartneriaeth, gan gynnwys eitemau/blogiau yn Y Llais. Os hoffech wybod mwy am weithgareddau ymchwil Rhaglen TAR cysylltwch ag Alison Glover (alison.glover@open.ac.uk).

## *Yn y rhifyn hwn ..........*

**Canfyddiadau plant o wyliadwriaeth cyfryngau cymdeithasol:** Sut mae gwyliadwriaeth cyfryngau cymdeithasol wedi dylanwadu ar blentyndod.

**Cofio dysgu mathemateg yn yr ysgol:** Profiadau cofiadwy o fathemateg o'r ysgol gynradd ac uwchradd a'r effaith ar bryder am fathemateg.

**Tueddiadau iaith yng Nghymru:** Canfyddiadau arolwg blynyddol o addysgu a dysgu iaith yng Nghymru.

**Diogelwch yr haul mewn ysgolion yng Nghymru:** Arolwg cenedlaethol yn cwmpasu polisïau diogelwch haul ysgolion yng Nghymru.

**Gweithgareddau ymchwil partneriaeth**: Prosiectau parhaus a gweithgareddau eraill.

## Canfyddiadau plant o wyliadwriaeth cyfryngau

*"Gall pobl ddweud pethau sydd ddim yn wir a gwneud pobl eraill yn ofnus iawn a ddim yn gwybod beth i'w wneud. Mae yna bobl sy'n poeni'n fawr ac yn ofnus am ddefnyddio'r cyfryngau cymdeithasol.'*

Cymerodd un ar bymtheg o blant 10-11 oed o bedair ysgol yn Ne Cymru ran mewn dull creadigol o goladu, ynghyd â chyfweliadau. Archwiliodd yr astudiaeth sut roedd y plant yn deall ac yn profi gwyliadwriaeth o gyfryngau cymdeithasol a sut yr effeithiodd hyn ar arferion diwylliannol plentyndod. Canfu dadansoddiad gweledol ynghyd â dadansoddiad llafar ddarlun cynnil o sut roedd gwyliadwriaeth cyfryngau cymdeithasol wedi dylanwadu ar arferion diwylliannol a chymdeithasol plant yn eu plentyndod. Er gwaethaf yr heriau o reoli cyfoedion ac oedolion a enghreifftiwyd, dangosodd plant ymdeimlad o rym yn eu mannau digidol a dangos dirnadaeth a hunan-sensoriaeth o ran peryglon corfforol canfyddedig. Dylai goblygiadau polisi gynnwys pwyslais cryfach ar ddatblygu gwytnwch emosiynol a dirnadaeth plant ynghylch gwyliadwriaeth canfyddedig.

Pescott, C.K. (2024) 'They are watching you do everything online': Children's perceptions of social media surveillance, *Children & Society*. https://doi.org/10.1111/chso.12835.

## Cofio dysgu mathemateg yn yr ysgol

*'Roeddwn i wastad yn teimlo yn fy ysgol i beth bynnag, roedd gan yr athrawon fwy o ddiddordeb yn y bobl oedd yn naturiol yn gallu ei wneud ac roedden nhw ar y blaen, ac fe gawson nhw fwy o sylw ac felly roedd y bobl yn y cefn, wel, roeddwn i'n teimlo fel ein bod ni'n cael ein gwthio o'r neilltu.'*

Mae 13 o fenywod sy'n oedolion, nad ydynt wedi ennill Gradd C neu uwch mewn mathemateg yn disgrifio eu profiadau o ddysgu mathemateg mewn addysg gynradd ac uwchradd. Mae gan bob cyfranogwr gryn bryder mathemateg, a oedd, adroddwyd, yn arwain at adweithio tuag at fathemateg yn amrywio o osgoi, ofn a gofid. Defnyddiodd cyfweliadau grŵp bach fethodoleg naratif i gasglu a dadansoddi data. Themâu cyffredin oedd perthynas anghefnogol gydag athrawon ac atgofion o gael eu heithrio a'u bychanu. Mae'r data'n awgrymu nad oedd eu hathrawon yn gweld cefnogi lles myfyrwyr fel rhan o'u rôl, gan arwain at ymatebion emosiynol negyddol cryf. Casgliad, lle mae perthnasoedd cynnes, parchus yn cael eu hadeiladu, gellir goresgyn rhwystrau i ddysgu mathemateg.

Lee, C. and Morgan, J. (2024) Remembering learning mathematics – we can run but we can't hide, *Teacher Development*, https://doi.org/10.1080/13664530.2024.2360134 .

## Tueddiadau iaith yng Nghymru

*"Mae gweld fy nhîm yn uwchsgilio yn dda i fyfyrwyr ei weld oherwydd dwi'n meddwl gydag ieithoedd, mae disgwyl i ni i gyd fod yn... berffeithrwydd ac nid yw, mae'n broses ddysgu.'*

Casglodd y canfyddiadau o 75 o ymatebion arolwg ysgolion cynradd, 67 ysgol uwchradd ac wyth ymateb i arolwg colegau ôl-16, a thri chyfweliad gydag athrawon iaith yng Nghymru yn 2023; Archwiliwyd canlyniadau arholiadau cyhoeddus hefyd. Ffrangeg yw'r iaith fwyaf poblogaidd a addysgir mewn ysgolion cynradd, ond yn yr ysgolion hyn nododd 67% mai hyfedredd staff mewn ieithoedd oedd y prif bryder am fodloni gofynion y Cwricwlwm i Gymru. Mae cofrestriadau Ffrangeg, Almaeneg a Sbaeneg Safon Uwch wedi sefydlogi i lefelau cyn y pandemig. Mae ysgolion yn ymgysylltu'n effeithiol â mentrau i hyrwyddo dysgu iaith fel Llwybrau i Ieithoedd, Cerdd Iaith a mentora ITM.

Duff, S., O'Boyle, A. and Collen, I. (2023) *British Council Language Trends Report Wales 2023*. Available at: https://wales.britishcouncil.org/sites/default/files/language_trends_wales_2023.pdf.

## Diogelwch yr haul mewn ysgolion yng

*"Mae'n ymddangos bod ysgolion nad oes ganddynt bolisi ar hyn o bryd yn agored i'r syniad, gyda 73% yn nodi y byddent yn croesawu cymorth gyda datblygu polisi."*

Mae'r adroddiad hwn yn rhoi cipolwg ar y sefyllfa bresennol mewn ysgolion cynradd yng Nghymru; mae'n crynhoi canfyddiadau 471 o ymatebion ysgolion; mae gan 183 (39%) o ysgolion bolisi diogelwch haul ffurfiol, gydag ysgolion ac ysgolion cyfrwng Cymraeg yng Ngogledd Cymru yn fwy tebygol o ddweud bod ganddynt bolisi. Roedd ymateb ysgolion gyda mwy o blant yn derbyn prydau ysgol am ddim a chyda chofnodion presenoldeb is yn llai tebygol o gael polisi diogelwch haul. Roedd y prif resymau dros beidio â chael polisi yn cynnwys: 'ddim yn ymwybodol o'r angen' a 'angen cymorth gyda datblygu polisi'. Mae anghysondeb yn y ddarpariaeth ffurfiol o ddiogelwch haul ac nid yw ysgolion cynradd yn ymwybodol o bwysigrwydd diogelwch yr haul.

Peconi, J., Lanyon, K., Tod, D., Driscoll, T., Prathap, S., Watkins, A. and Abbott, R.A. (2024) Are Welsh primary schools sunproofed? Results of a national survey, part 1: scoping the landscape of sun safety policies in Wales, *Clinical Experimental Dermatology*, 49, pp. 566-572. https://doi.org/10.1093/ced/llad458

## Gweithgareddau ymchwil Partneriaeth AGA y Brifysgol Agored

Gan weithio gydag athrawon dan hyfforddiant mae TAR Cymru yn archwilio **ymarfer adfyfyriol**. Gyda chefnogaeth cyllid OU PRAX, mae gweithdai deuddydd wedi'u cynllunio i athrawon dan hyfforddiant ddatblygu pecyn offer/adnoddau i gefnogi ymarfer adfyfyriol.

Cyfrannodd mentoriaid ac athrawon dan hyfforddiant at astudiaeth bwysig ar **fentora effeithiol** ychydig flynyddoedd yn ôl, ac mae cyhoeddiad sy'n canolbwyntio ar y dull ymchwil creadigol a gymhwysir – gan ddefnyddio arteffactau – ar gael yma. Mae papur arall a gyhoeddwyd yn ddiweddar, gyda chyfraniadau gan staff ysgolion partner ac athrawon dan hyfforddiant, yn canolbwyntio ar **sgyrsiau proffesiynol effeithiol** ac mae ar gael yma.

Mae staff tîm TAR yn cyfrannu at y **Rhwydweithiau Ymchwil Cydweithredol** (CRN) gyda phrifysgolion eraill yng Nghymru; mae'r CRN Ecwiti a Chynhwysiant yn cyflwyno seminar ar Amrywiaeth a Dysgu Proffesiynol Gwrth-Hiliol (DARPL) ddydd Mawrth 18 Chwefror (4-5pm), cofrestrwch yma i fynychu.

## Teimlo'r anghyffyrddadwy

Mewn cydweithrediad ag eraill, mae'r Brifysgol Agored wedi derbyn grant yn ddiweddar i archwilio sut y gallai plant brofi a dysgu am y byd naturiol trwy gyffwrdd.

Gan integreiddio profiadau cyffwrdd i'r broses ddysgu, mae'r prosiect yn ceisio meithrin cysylltiad dyfnach rhwng dysgwyr a'u hamgylchedd, gan wneud addysg wyddoniaeth yn fwy deniadol a chynhwysol.

Gan ddefnyddio Cymru fel astudiaeth achos - archwiliodd y prosiect ymchwil 'Galluogwyr Newid' wella dealltwriaeth oedolion ifanc o wneud newid gwleidyddol a chymdeithasol.

Mae amrywiaeth o allbynnau ar gael am y prosiect hwn a dealltwriaeth wleidyddol pobl ifanc yng Nghymru. Gellir dod o hyd i adnoddau eraill sy'n gysylltiedig â'r prosiect yma.